

گِرائے ؛ نگین اسفراین

نویسندگان: محمدصادق مروی - مرضیه مروی - فاطمه مروی

بهار ۱۳۹۴ هجری شمسی برابر با ۱۴۳۶ هجری قمری

انتشارات کاغذ

خراسان شمالی، اسفراین

سرشناسه : مروی، محمدصادق، ۱۳۵۷ -
 عنوان و نام : گرانی، نگین اسفراین
 پدیدآور :
 مشخصات نشر : اسفراین: باغ کاغذی، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری : ۲۳۲ ص: مصور، جدول، نمودار.
 شابک : ۳۰۰۰۰۰ ریال ۵-۲۸-۷۰۱۵-۹۷۸-۹۷۸-۶۰۰-۷۰۱۵-۲۸-۵
 وضعیت فهرست : فیهای مختصر
 نویسی :
 یادداشت :
 فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل
 دسترسی است
 واژه نامه :
 شناسه افزوده : مروی، مرضیه، ۱۳۶۰ -
 شناسه اثر : مروی، فاطمه، ۱۳۷۰ -
 شماره ثبت : ۲۸۲۲۵۹
 کتابخانه ملی :

گفته: نگین اسفراین

عنوان کتاب: گرانی: نگین اسفراین
 نویسندگان: محمدصادق مروی - مرضیه مروی - فاطمه مروی
 ویراستار: اعظم گریه

ناشر: انتشارات باغ کاغذی
 صفحه آرایی: لیلا سهرابی
 طراح جلد: مهندس سعید نظری
 حروفچینی: گنجینه (حسن نیک بخت)
 نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۹۴ هجری شمسی (۲۰۱۰ ی)
 شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۱۵-۲۸-۵
 مراکز پخش: خراسان شمالی، اسفراین، میدان امام، مشاوره باغ کاغذی -
 کتابفروشی های شهرستان اسفراین - دهیاری و خانه ی بهداشت -
 تلفن: ۰۹۱ ۵۱۸ ۰۰۷ - (۰۵۸) ۳۷۲۱۸۰۷۰ - (۰۵۸) ۳۷۲۳۰۸۷۳

ms_marvestan@yahoo.com

ms.marvi7@gmail.com

قیمت: ۳۰/۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ و مخصوص مؤلفان است.

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۵
شعری درباره روستای گراتی.....	۱۷

فصل اول: خلاصه‌ای از موقعیت جغرافیایی، ویژگی‌های طبیعی، جمعیت و مردم‌شناسی استان خراسان شمالی و شهرستان اسفراین

استان خراسان شمالی.....	۲۳
شهرستان اسفراین.....	۴۶
موقعیت و حدود جغرافیایی اسفراین.....	۴۶
پیشینه‌ی تاریخی شهرستان اسفراین.....	۵۱
برخی از مشاهیر و رجال عصر قدیم شهرستان اسفراین.....	۵۷
برخی از مناطق دیدنی شهرستان اسفراین.....	۵۸
ویژگی‌های طبیعی شهرستان اسفراین.....	۵۸
قومیت‌ها در شهرستان اسفراین.....	۶۹
بخش مرکزی شهرستان اسفراین.....	۷۰
دهستان آذری شهرستان اسفراین.....	۸۲

فصل دوم: وجه تسمیه و تاریخچه‌ی روستای گراتی

وجه تسمیه‌ی روستای گراتی.....	۸۷
تاریخچه‌ی روستای گراتی.....	۹۱

فصل سوم: موقعیت جغرافیایی، مردم شناسی و ویژگی‌های روستای گراتی

- موقعیت جغرافیایی روستای گراتی ۱۱۱
- تعیین حوزه نفوذ روستای گراتی با توجه به موقعیت جغرافیایی آن ۱۱۶
- تعیین جایگاه روستا در طرح فرادست ۱۱۷
- بررسی ویژگی‌های جمعیتی روستا ۱۲۱
- برخی از ویژگی‌های دیگر روستای گراتی ۱۲۹
- کوه‌های اطراف گراتی ۱۲۹
- دهای محلی گراتی ۱۳۱
- تأمین آب آشامیدنی روستا ۱۳۲
- منابع تأمین آب کشاورزی روستا ۱۳۳
- دفع آب‌های سطحی و فاضلاب و جمع‌آوری زباله در روستا ۱۳۴
- محدوده اراضی کشاورزی روستا ۱۳۴
- زمین‌ها و بیابان‌ها روستای گراتی ۱۳۴
- گونه‌های جانوری روستا ۱۳۷
- پوشش گیاهی روستا ۱۳۸
- ویژگی‌های اقتصادی روستای گراتی ۱۴۱
- ارکان اصلی تولید در روستا ۱۴۲
- فعالیت‌های صنعتی و معدنی در روستا ۱۴۳
- بررسی معماری و ترکیب فضاهای مسکونی روستا ۱۴۵
- شناخت کیفیت ابنیه روستای گراتی ۱۴۷
- شناخت و تعیین محدوده محلات روستا ۱۵۰
- بررسی شبکه‌های ارتباطی روستای گراتی ۱۵۱
- بررسی چگونگی مالکیت اراضی روستا ۱۵۴
- برخی از امکانات موجود در روستا ۱۵۵
- برخی از خدمات جهاد کشاورزی در روستای گراتی ۱۵۹
- پروژه سد گراتی ۱۶۰
- حمام خزینه‌ای گراتی ۱۶۱
- آسیاب آبی گراتی ۱۶۶
- نحوه‌ی سهم‌بندی آب کشاورزی گراتی ۱۶۹
- نحوه‌ی تقسیم سیلاب (آب سیل) در روستا ۱۶۹
- کارگری در گراتی ۱۷۰

۱۷۱	بررسی برخی از مشکلات موجود در سطح روستای گراتی
-----	--

فصل چهارم: دین، فرهنگ، آداب و رسوم در روستای گراتی

۱۷۵	دین و مذهب
۱۷۶	اداره امور روستا
۱۸۳	مکتب خانه
۱۸۵	اکابر
۱۸۶	مدرسه
۱۹۰	طب سنتی و پزشکی
۱۹۲	قاعده‌ها و شکسته‌بندها
۱۹۳	زایمان
۱۹۴	ختنه بردن
۱۹۴	درمان بیماری‌های با روش سنتی
۱۹۹	داروهای سنتی
۲۰۰	باورهای عامیانه و درمان به وسیله دعا و تعویذ
۲۰۲	آشپزی و برخی از خوراک‌های روستایی
۲۰۳	آداب و رسوم زیارت
۲۰۵	نوحه و تعزیه‌خوانی
۲۰۶	نوحه‌خوانی
۲۱۱	تعزیه‌خوانی
۲۱۲	ماه مبارک رمضان
۲۱۳	روش‌های تعیین وقت سحر
۲۱۴	شب‌خوانی
۲۱۵	خواستگاری و ازدواج
۲۱۶	بخت‌گشایی
۲۱۶	مراسم نامزدی (خواستگاری یا بله‌برون)
۲۱۸	مراسم تملیک برون (مهر برون)
۲۱۸	مراسم خرید قبل از عقد
۲۱۹	مراسم عقدکنان
۲۲۰	زیرلفظی یا زیرزبانی
۲۲۱	جهیزیه یا جهاز عروس

- ۲۲۲..... مراسم حنابندان
- ۲۲۳..... مراسم همزم آوردن برای عروسی
- ۲۲۳..... آرایش عروس
- ۲۲۳..... مراسم حمام بردن داماد
- ۲۲۵..... مراسم باگشا
- ۲۲۵..... مراسم رو واکنی (رو باز کنی)
- ۲۲۶..... مراسم رولحافی (رولحافتی)
- ۲۲۶..... مراسم پاتختی عروس
- ۲۲۶..... مراسم پاتختی داماد
- ۲۲۸..... مراسم عرس بردن به حجله (عروس بردن یا عروس کِشون)
- ۲۲۹..... آوازها و نواها در مراسم عروسی
- ۲۳۲..... باورهای پیرامون ازدواج
- ۲۳۳..... ثبت ازدواج
- ۲۳۵..... طلاق
- ۲۳۵..... بازی‌های محلی
- ۲۳۵..... الک دولک
- ۲۳۶..... قایم موشک
- ۲۳۷..... دیز/دوز/تريز
- ۲۳۷..... آشتیه
- ۲۳۸..... هیلنجخه
- ۲۳۹..... آستا آستا زنجیرباف
- ۲۳۹..... تیشله بازی
- ۲۴۰..... گُل و بوچ
- ۲۴۰..... شیر و خط
- ۲۴۰..... وسط بازی
- ۲۴۱..... موتورسواری / اسب سواری
- ۲۴۱..... اتل متل توتوله
- ۲۴۱..... خروس جنگی
- ۲۴۲..... گرگم و گله می‌برم
- ۲۴۲..... لنگ لنگ (لی لی)
- ۲۴۲..... سنگ روی آب

۲۴۲	طناب‌کشی
۲۴۳	شاه دزد بازی
۲۴۳	خرما بازی
۲۴۴	گاری بازی
۲۴۴	سروده‌ها، ترانه‌ها، چیستان‌ها و ضرب‌المثل‌ها
۲۵۹	مراسم چهارشنبه سوری
۲۶۰	مراسم عید نوروز
۲۶۱	خانه تکانی
۲۶۲	دنبه زدن
۲۶۲	پختن نان عید
۲۶۳	نهییه آجیا و شیرینی عید
۲۶۳	سبزه عید
۲۶۳	خرید بازار عید
۲۶۴	زیارت اهل بیت
۲۶۴	حمام قبل از عید
۲۶۴	شام عید
۲۶۵	مراسم خَلته اندازی (تُوبر) دوره اندازی
۲۶۵	سفره‌ی هفت سین
۲۶۶	مراسم تحویل سال نو
۲۶۶	روز اول عید
۲۶۷	بازی‌های نوروزی
۲۶۷	سبزه بدر
۲۶۸	مراسم عید قربان
۲۶۸	مراسم برات (چراغ برات)
۲۶۸	شب چله (یلدا / شو چله)
۲۷۰	برف کلاغی
۲۷۱	چله زمستان
۲۷۱	شب نشینی و خوردن شب چره
۲۷۲	مراسم سبّنج بردن
۲۷۳	ستاره در گراتی
۲۷۴	زنان روستای گراتی

۲۷۶	سفره نذری
۲۷۷	آش نذری
۲۷۷	سفره حضرت ابوالفضل (علیه السلام)
۲۷۸	آجیل مشکل گشا
۲۷۸	نانوایی و پخت و پز
۲۷۹	دامداری و دامپروری در گراتی
۲۸۱	پیردوشی
۲۸۱	سیر بینی
۲۸۴	مصولات دامی
۲۸۵	طرز تهیه دودای شیر در گراتی
۲۸۹	پشم بینی گوسفندان
۲۹۰	چوپانی در گراتی
۲۹۱	پوشاک مردم روستای گراتی
۲۹۲	پوشاک مردانه
۲۹۵	پوشاک زنانه
۲۹۸	پوشاک کودکان
۳۰۰	مراسم ختم و عزاداری اموات
۳۰۱	تشیع جنازه
۳۰۱	نماز میت
۳۰۱	حفر قبر و دفن میت
۳۰۳	مراسم روز اول و دوم
۳۰۳	مراسم روز سوم
۳۰۴	مراسم روز هفتم
۳۰۵	مراسم روز چهارم
۳۰۵	مراسم سالگرد
۳۰۵	مراسم عید برای اموات
۳۰۶	زیارت اهل قبور

فصل پنجم: گویش‌های محلی رایج در روستای گراتی

۳۱۱	برخی از گویش‌های محلی رایج در روستای گراتی
-----	--

فصل ششم: نسب نامه و طایفه‌های روستای گراتی

نسب‌نامه و طایفه‌های روستای گراتی ۳۴۹

فصل هفتم: زندگینامه‌ی شهدای روستای گراتی

برگی از کتاب زندگی شهدای روستای گراتی ۴۰۳

شهید محمدابراهیم ذوالفقاری ۴۰۳

شهید اسفندیار نوروزی سرو علیا ۴۰۶

شهید علی اکبر رباط سرپوشی ۴۰۷

شهید علی اصغر رباط سرپوشی ۴۰۸

فصل هشتم: پیوست‌ها، اسناد و عکس‌ها

پیوست‌ها، اسناد و عکس ۴۱۳

فهرست اعلام

فهرست نام اشخاص ۴۲۱

فهرست نام جاها (اماکن) ۴۲۷

منابع و مآخذ ۴۳۲

مقدمه:

در فرهنگ ایران، فرهنگ عامه و آداب و رسوم محلی جایگاه خاصی دارد. بسیاری از کسانی که به این آداب و رسوم علاقه دارند و بیش از همه، فرزندان برخاسته از این فرهنگ هستند که به آداب و رسوم بومی محل تولدشان عشق بی‌وزن دارند.

این بحث برایمان همیشه مطرح بود که روستای گرانی علی‌رغم رشد و بالندگی، متأسفانه فاقد شناسنامه‌ای مکتوب است تا فرزندان داند این روستا به همراه علاقه‌مندان مباحث تاریخی و اجتماعی بتوانند با مراجعه به آن، چیرستی این روستا را ببینند. ایندگان برخواست اول، خشتی نهند و تاریخ آباء و اجداد خود را همان گونه که هست نگه دارند. چرا که روستا گذشتگان می‌تواند حرکت روبه‌جلوی آیندگان را تسهیل کرده و با نگاه عمیق و دقیق به‌گذشته، آینده را بهتر ترسیم نمایند. به‌رحال با درک اهمیت و حساسیت موضوع و با تمسک به آیه‌ی شریفه «وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ» این نعمت خداوند متعال را شکر منعم دانستیم و با حس قوی حب وطن، زمینه و انگیزه‌ی پرداختن به این مهم را در بویندگان این اثر فراهم شد و دریای آرام عشق و علاقه به‌زادگاهمان را متلاطم کرد. زادگاهی که بسان مادر، که سال و مهربان، ما را در گهواره‌ی ساده و باصفای خود پرورشمان داد و با نسیم روح‌نواز خود، مادرانه سرپرستمان را نوازش داد و عمری فرش خاکی و بی‌ریای خود را زیر پایمان گسترانید. بنابراین از انصاف و ادب به‌دو دنیا، امروز که به‌سن تکلیف رسیده‌ایم، ندای درونمان را نشنیده بگیریم و برعشق و علاقه به‌زادگاهمان سرپوش به نیایی گذاریم و اینگونه شد که تشویقات، تأییدات و دعای خیر هم‌ولایتی‌های عزیز و صمیمی را سرمایه‌ی کار خود قرار دادیم و با تلاش شبانه‌روزی این اثر را تقدیم به هم‌روستاییها، علاقه‌مندان، دانشجویان و پژوهشگران مباحث تاریخی و اجتماعی می‌نماییم تا گامی هرچند کوچک اما مهم در این راستا برداشته باشیم.

کتاب حاضر مشتمل بر هشت فصل بوده که به‌طور کلی در این فصول سعی شده است خلاصه‌ای از موقعیت جغرافیایی، جمعیت و مردم‌شناسی استان خراسان شمالی - شهرستان اسفراین، وجه تسمیه و پیشینه‌ی تاریخی روستا، موقعیت جغرافیایی، مردم‌شناسی و ویژگی‌های روستا، فرهنگ، آداب و رسوم در روستا، برخی از گویش‌های محلی رایج در روستا، طایفه‌های روستا و خلاصه‌ای از زندگی‌نامه‌ی

شهادی روستا مورد بحث قرار گیرد و در انتها به پیوست، اسناد و مدارک و عکس‌ها آورده شده است. برای نگارش این کتاب محدودیت‌های موجود در منابع و کتب تاریخی در شهرستان اسفراین، کار را برما مشکل می‌کرد اما با این حال سعی کرده‌ایم از منابع موجود استفاده کرده و با رجوع به صاحب‌نظران، کهنسالان و افراد مطلع و باتجربه‌ی شهرستان اسفراین و روستای گراتی، خلاء کمبود منابع مکتوب را جبران کنیم و معتقدیم که کارمان خالی از ضعف، کمبود و کاستی‌های علمی، ادبی و فنی نیست و از آنجا که هر نوشته‌ای را پیمودن راهی است، پس بی‌خطا نباشد. لذا از کلیه خوانندگان کتاب، هم‌شهریه‌ها، هم‌روستایی‌ها و به‌ویژه اساتید گرانقدر و کارشناسان محترم خاضعانه استدعا داریم بذل لطف نموده و ما را از راهنمایی‌ها، پیشنهادهای سازنده‌ی خود بهره‌مند فرمایند تا ان شاء الله در اثرهای بعدی و یا احیاناً چاپ مجدد این اثر آنها را به‌کار بندیم.

در پایان لازم می‌دانیم از همکاری و مساعدت جناب آقای دکتر هادی قوامی نماینده‌ی مردم شریف شهرستان اسفراین در مجلس شورای اسلامی، همکاری و راهنمایی‌های سازنده و ارزنده‌ی اساتید محترم و بزرگوار به‌ویژه استاد احمد شاه، ناب آقای احمد نیک گفتار و همچنین از همکاری و مساعدت‌های فرمانداری محترم شهرستان اسفراین، بخش‌اری مرکزی شهرستان اسفراین و پرسنل خدوم آن، مدیریت محترم جهاد کشاورزی شهرستان اسفراین، مدیریت محترم بنیاد مسکن شهرستان اسفراین جناب آقای مهندس تقوی و کارکنان زحمتمکش آن، اداره فرهنگ ارشاد اسلامی شهرستان اسفراین، بنیاد شهید و امور ایثارگران شهرستان اسفراین، (معاونت محترم پژوهش)، اداره مخابرات شهرستان اسفراین، مدیریت برق شهرستان اسفراین، اعضای محترم شورای اسلامی روستای گراتی، مسئول محترم خانه‌ی بهداشت و اهالی خوب، مهربان، فهیم و باصلی روستای گراتی تشکر و قدردانی نماییم.

برخود لازم می‌دانیم از پدر و مادر بزرگوار و عزیزمان جناب آقای حاج احمد مروی و حاجیه خانم گل‌اندام ذوالفقاری به‌خاطر تحمل مشکلات فراوان و همچنین الزامات بسیار ارزنده‌ای که در اختیار نویسندگان این اثر گذاشته‌اند، جناب آقای ابوالقاسم مروی، جناب آقای محسن مروی و سرکار خانم زینب یوسفی به‌خاطر کمک و همیاری در جمع‌آوری میدی اطلاعات روستا، سرکار خانم‌ها: اعظم گرجی به‌خاطر ویراستاری کتاب، پرمیدا مروی و آرمینا مروی به‌خاطر مکاتبات‌هایشان، جناب آقای مهندس علیرضا خبازیان به‌خاطر شعر زیبایش درباره‌ی گراتی و همکاری‌های هم‌جانبه‌اش، حروفچینی گنجینه به‌سرپرستی جناب آقای حسن نیک‌بخت، سرکار خانم لیلا سهرابی به‌خاطر صفحه‌آرایی کتاب، شرکت تبلیغاتی ایده نوین به‌سرپرستی جناب آقای مهندس سعید نظری، انتشارات باغ کاغذی با مدیریت جناب آقای هادی حمیدری و همه‌ی عزیزانی که ما را در تهیه و تدوین این کتاب تشویق و یاری نموده‌اند، کمال تشکر و قدردانی را داشته باشیم.

«سلامت و پایدار باشید»

محمدصادق مروی - مرضیه مروی - فاطمه مروی

۱۳۹۴ هجری شمسی (۲۰۱۵ میلادی)